

*LA DEFENSA DE LES CONSTITUCIONS DE CATALUNYA.
EL TRIBUNAL DE CONTRAFACCIONS (1702-1703),
DE JOSEP CAPDEFERRO PLA I EVA SERRA PUIG³*

Amb la introducció del conseller de Justícia i del comissari del Tricentenari 1714-2014, els nostres autors ens presenten aquest treball innovador, amb una estructura enginyosa (a la qual ja ens té acostumats Capdeferro) que el fa molt didàctic i, com ells mateixos exposen, per a omplir una clara i injustificada llacuna en la historiografia jurídica del nostre país. És un treball centrat en el Tribunal de Contrafaccions, pedra angular del sistema constitucional català, com el definia Víctor Ferro. L'objectiu d'aquesta institució cabdal, a la manera d'un tribunal constitucional, era vetllar pel respecte i el compliment del dret del país.

L'estudi s'ha fet a partir de l'escassa documentació que s'ha pogut localitzar, la qual cosa acredita encara més la rellevància d'aquest treball, que ens vol acostar a «un tribunal inèdit a la seva època, sense casos comparables en l'Europa coetània».

El llibre es divideix en dues parts: la primera s'ocupa del dret català abans de la Nova Planta del 1716, la seva observança i l'aparició del Tribunal de Contrafaccions com a mecanisme ideat per al seu control; i la segona part tracta del Tribunal en si mateix, a partir dels casos tractats i de la documentació que ha arribat fins a nosaltres.

El primer capítol de l'obra de Capdeferro i Serra s'inicia amb una relació breu de les fonts i els elements integrants del Tribunal de Contrafaccions, amb especial referència al rei i les Corts i al seu paper especial en la creació i el desenvolupament del dret català. Un sistema jurídic establert sobre els dos principis que poden resumir-lo: pactisme i iuscentrisme. Pacte institucional dins d'un marc legal i de justícia.

Del pactisme, mitjançant l'ús freqüent de termes culinàries i domèstics, com es diu, es descriuen el dret de Corts, és a dir, les constitucions que elles promulguen, fruit del pacte i l'acord amb el monarca. Constitucions que es defineixen com «el cor del dret català perquè n'eren un poderós element simbòlic i identitari», sobretot a partir de les del 1283, quan el rei accepta que els estaments puguin limitar el seu poder.

Es descriuen en un llenguatge planer les Corts a Catalunya i els seus integrants, així com la Diputació del General, que es defineix com «una filla emancipada de les Corts» però sense oblidar la seva essència: és la representant ordinària del país davant les altres institucions règies. I encara es presenten les compilacions conegudes de les Constitucions i altres drets de Catalunya del 1495, del 1588-1589 i del 1704; sense oblidar el moment crític que es viu arran de la Guerra dels Segadors a mitjan segle XVII, quan, malgrat tot, la Corona acaba confirmant i jurant el dret i les institucions del país després que els catalans tornin a l'obediència de Felip IV.

3. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2014, 170 p.

En un segon apartat dins aquest mateix capítol, sota l'epígraf «Iuscentrisme» els autors ens endinsen en el que podem considerar el sistema de control de l'efectivitat del dret i les institucions catalanes, començant pels diversos mitjans introduïts des del segle XIII i culminant amb el Tribunal de Contrafaccions, que finalment d'acord amb el rei s'institueix a principis del segle XVIII (primer amb Felip V a les Corts de 1701-1702 i després amb Carles III a les Corts de 1705-1706). Tot un engranatge institucional perfeccionat extraordinàriament amb aquest nou tribunal, que havia d'actuar contra els abusos de la Corona i dels seus oficials, fins i tot contra els dels senyors respecte dels seus vassalls, i que en termes generals, com afirmen els autors, «constituí el zenit de la bilateralitat assolit a Catalunya entre les institucions de la terra i la Monarquia». A continuació es descriuen la normativa i l'estructura del Tribunal, el personal (magistrats i personal auxiliar), la ubicació física i el mobiliari, i la discontinua evolució històrica fins a la seva desaparició el 1714.

El segon capítol del llibre ens presenta els casos coneguts pel Tribunal a partir, com deïem, de la poca documentació existent (la major part sembla que va ser destruïda o està perduda). Això no obstant, els autors van una mica més enllà i descriuen altres tipus de casos que, sense tenir-ne constància directa, també haurien pogut ser tractats pel mateix organisme.

Així, es descriuen expedients sobre problemes en l'escalafó funcional (escrivents i secretaris); d'abús en les taxes judicials; d'abús en el cobrament del dret del segell i en el dels salaris dels funcionaris; en relació amb l'expulsió d'un important súbdit holandès per decret reial; sobre els abusos de la Capitania General de Catalunya contra la Diputació del General i el Consell de Cent; contra la confiscació de béns privats per la Diputació; sobre la provisió de càtedres de filosofia; sobre actuacions judicials criminals de la Diputació que contravenien el dret català; contra excessos senyorial; sobre la vulneració del principi que avui denominem de l'*habeas corpus*, etcètera. En total, se'ns presenten vint-i-un casos.

I després, com avançàvem, l'obra inclou l'apartat «Quasicasos de contrafacció en temps de Felip V», amb casos també dels temps de Carles III. Supòsits plantejats davant la Diputació del General i el Consell de Cent, a vegades denunciats per implicar contrafaccions que no consta que s'arribessin a plantejar davant el Tribunal. Es tracten sis casos en temps de Felip V i nou en temps de Carles III.

La publicació conclou amb una llista de conclusions a manera de «píndoles», com diuen els autors, amb uns quadres de casos i quasicasos i les seves correspondències, més la bibliografia que s'ha consultat.

El llibre és una edició accessible i que, certament, omple una llacuna historiogràfica important. I no podem oblidar el seu caràcter didàctic, amb un llenguatge amè i planer, presentat oportunament en la commemoració del tercer centenari de la fi de la Guerra de Successió a la Corona espanyola. Com ens anuncien els autors, el llibre apareix simultàniament a dues altres obres científiques i més completes sobre la mateixa matèria, de les quals el llibre que presentem és, en qualsevol cas i tot representent la

seva terminologia culinària, «un tast, un mer aperitiu», però més que suficient per a la difusió general de la nostra institució.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya

*L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL I EL RÈGIM JURÍDIC DELS
GOVERNS LOCALS DE CATALUNYA. ALGUNS ELEMENTS PER A UN
PLE DESENVOLUPAMENT INSTITUCIONAL EN CLAU LOCAL,⁴
DE XAVIER FORCADELL I ESTELLER*

Aquesta extensa i completa obra de Forcadell Esteller sobre les institucions municipals a Catalunya parteix de la premissa que no pot entendre's la realitat nacional catalana sense conèixer la seva història local des d'uns orígens que situa en els segles IX-X i la seva evolució fins al moment actual.

Una història pròpia, amb una certa continuïtat en el temps i l'espai, que es trenca amb el Decret de Nova Planta del 1716, que dissol les nostres institucions públiques i ordena l'assimilació del règim i el dret públics castellans. I aquesta situació després s'accentua amb l'estat unitari constitucional del segle XIX.

L'autor destaca el parèntesi que representa històricament l'aparició de la Mancomunitat de Catalunya amb Enric Prat de la Riba el 1914, amb la qual, partint d'una base local i corporativa i en concret amb les diputacions provincials, es persegueix la recuperació nacional.

Es ressegueixen després la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República Espanyola i la recuperació de certes institucions polítiques, la dictadura del general Francisco Franco, la recuperació democràtica en el marc d'un règim constitucional i fins avui, amb els nous reptes que planteja a Catalunya la situació política que viu, sigui quin sigui el resultat final.

Però l'obra, extensa, no es limita a fer una mera i general reflexió política i institucional, sinó que va molt més enllà, ja que després de l'estudi històric fins als nostres dies, Forcadell manifesta que Catalunya «no té encara un model local definit ni compta amb els elements bàsics per a bastir-lo» i presenta propostes d'estructuració i modernització del municipi català.

1. El llibre es divideix en vuit grans apartats o capítols. El primer refereix els antecedents històrics dels governs locals de Catalunya des de l'edat mitjana fins al franquisme, també inclòs. Després d'una breu referència al règim jurídic català des del

4. Barcelona, Tirant lo Blanch, 2016, 566 p.